

Psychological and Didactic Aspects of Suggestopedia as the Basis for FL Teaching in Higher Educational Establishments

The article deals with the question of suggestopedia development. A detailed analysis of tendencies of suggestopedia development is given and the ways of students' communicative competence formation are discussed.

Key words: suggestopedia, psycho and energy suggestopedia, rhythmopedia, relaxopedia and psychoselfregulation.

Надійшла до редакції 20.05.08

УДК 378.147:811.111

Семенчук Ю.О.

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

У статті розглядаються питання створення дидактичних передумов та організації інтерактивної діяльності студентів-економістів з вивчення англійської економічної лексики.

Ключові слова: інтерактивне навчання, дидактичні передумови, англійська економічна лексика, англомовна лексична компетенція.

Формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей для забезпечення реального спілкування іноземною мовою в діловому середовищі та для ознайомлення з фаховою інформацією із зарубіжних автентичних джерел виступає основним завданням вищої школи. Однією з умов успішного оволодіння студентами професійно орієнтованою іноземною мовою з метою її подальшого використання як засобу комунікації у своїй галузі діяльності є засвоєння фахової терміносистеми. Тому галузевий стандарт вищої освіти та Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напряму 0501 «Економіка і підприємництво» з навчальної дисципліни «Англійська мова професійного спрямування» визначають предметом навчання спеціальну лексику, що використовується у практиці міжнародного бізнес-спілкування [11]. У цьому контексті актуальним питанням є розробка ефективних шляхів навчання студентів-економістів англійської економічної лексики, використання новітніх методичних ідей та підходів для підвищення дієвості організації іншомовної мовленнєвої діяльності із залученням для її проведення всіх суб'єктів навчального процесу. З огляду на актуальність порушеної проблеми метою статті є проаналізувати дидактичні передумови організації інтерактивного навчання студентів англійської економічної лексики, обґрунтувати доцільність виконання відповідних вправ на засвоєння терміносистеми міжнародної економіки у процесі мовленнєвої взаємодії.

У сучасній методиці навчання іноземних мов чільне місце займають інтерактивні технології навчання, під якими науковці розуміють «сукупність способів цілеспрямованої посиленої міжсуб'єктної взаємодії педагога та студентів» [14], розглядають їх як «спеціальну форму організації освітнього процесу», суть якої полягає у сумісній діяльності студентів над засвоєнням навчального матеріалу шляхом обміну знаннями, ідеями, способами діяльності в процесі діалогового спілкування, що веде до взаєморозуміння при вирішенні значущих для кожного учасника завдань [9]. Інтерактивні технології сприяють створенню комфортних психологічних умов для суб'єктів навчального процесу, різко знижують кількість конфліктних ситуацій, дозволяють підвищити конкурентну спроможність студентів в умовах високої вимогливості суспільства [4]. В основі інтерактивної технології навчання лежить психологічний тренінг, який забезпечує високу пізнавальну активність студентів, розвиває рефлексивне мислення, комунікативні навички, соціальний інтелект [5]. Дослідниками доведено, що формування у студентів здатності до використання іноземної мови в ситуаціях ділового спілкування може здійснюватися за умови використання інтерактивних методів, які передбачають навчання у взаємодії і сприяють розвитку особистісних та професійно значущих якостей студентів [8, с. 11]. Значить, у процесі інтерактивного навчання важливо так організувати роботу, щоб розвинути у студентів здатність розуміти партнера по спілкуванню, створити умови та надати

оптимальні можливості для комунікації. Одним із способів досягнення ситуації успіху є організація інтерактивної мовленнєвої взаємодії, що передбачає проведення комунікативно-ігрової діяльності на всіх етапах опрацювання іншомовного навчального матеріалу.

Резервом підвищення ефективності навчального процесу вважається організація мовленнєвої взаємодії в умовах групового співробітництва, що вимагає адекватного формування складу груп, планування мовленнєвої поведінки, розвитку вмінь інтерпретації дій кожного студента [1, с. 9]. Дослідники рекомендують функціонально диференціювати різноманітні соціальні форми навчальної мовленнєвої взаємодії. Наприклад, колективна форма роботи використовується під час обговорення проектів і проблем. При виконанні завдань творчого характеру організовується робота в малих групах. При виконанні рецептивних завдань або завдань, які вимагають попередньої підготовки, важливу роль відіграє індивідуальна робота студентів [6, с. 19]. У випадку недостатнього рівня сформованості вмінь проведення інтерактивних видів роботи, особливо коли студенти відчувають труднощі не лише у плані вираження думки іноземною мовою, але й у плані встановлення міжособистісних відносин [10, с. 131], психологи рекомендують студентам задіяти систему внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови і підтримання ефективної комунікації у ситуаціях особистісної взаємодії, розвинути адекватну орієнтацію у власному психологічному потенціалі та потенціалі мовленнєвих партнерів для регуляції комунікативних дій [13, с. 143]. Це дозволить обрати правильну стратегію комунікативної поведінки і зняти емоційне напруження, налагодити контакт та порозуміння з партнерами. З іншого боку, у випадку необхідності, можливе проведення підготовчої роботи, спрямованої на актуалізацію мовного досвіду студентів або використання засобів наочності, що стимулюють мовлення.

Таким чином, ми проаналізували теоретичні передумови організації інтерактивного навчання студентів-економістів. Оскільки предметом нашого дослідження є навчання студентів англійської економічної лексики в умовах парно-групового співробітництва всіх суб'єктів навчального процесу, то необхідно акцентувати увагу на виявленні ефективних прийомів засвоєння лексичних одиниць економічного дискурсу при виконанні вправ в інтерактивному форматі навчальної діяльності.

Процес формування англійської лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей у контексті інтерактивного навчання ми вбачаємо у єдності трьох етапів, які можна відповідно назвати як передтекстовий, текстовий і післятекстовий [7]. Передтекстовий етап – це етап рецептивного засвоєння лексичного матеріалу, а інтерактивний формат діяльності проявляється у введенні нової термінології засобами мозкового штурму, шляхом взаємного створення лексико-семантичних карт, парного і групового виконання вправ для семантизації лексики та зняття труднощів розуміння термінів підмови спеціальності, актуалізації фонових знань студентів. Перш за все, на цьому етапі важливим є вибір і застосування відповідної стратегії мотивування і заохочення студента до сприйняття лексичних одиниць [15, с. 137], що можна вважати підтримкою для виконання подальших мнемонічних операцій зі словом: розпізнавання, диференціація, ідентифікація і розуміння лексичних одиниць, усвідомлення їхньої форми, значень та можливості поєднуватися між собою. Зазначені операції можуть бути доповнені й іншими: виділення словотвірних компонентів лексичних одиниць, їхня трансформація або заміна, співвіднесення форми слова з його значенням тощо. Чим більше операцій виконують студенти зі словом, тим краще ці слова запам'ятовуються, а це створює передумови для подальшої інтерактивної мовленнєвої діяльності у процесі читання фахових текстів або розігрування ролей у комунікативних ситуаціях. Окрім сприйняття, для з'ясування значень нових лексичних одиниць у рамках передтекстового етапу формування лексичної компетенції проводиться їх семантизація (наприклад, за допомогою тлумачення, контекстуального розкриття значень термінів, аналізу похідних парадигматичних форм терміна та ін.).

Інтерактивна мовленнєва діяльність з опрацювання лексики на цьому етапі передбачає обмежене виконання некомунікативних вправ та одночасно орієнтується на переважне застосування умовно-комунікативних вправ: у підстановці, трансформації, завершенні речень відповідними словами, у групуванні лексичних одиниць за певними ознаками або виборі потрібного слова з ряду даних (синоніми, антоніми, еквіваленти слів рідної мови, дефініції), у заповненні пропусків та складанні словесних сімей, побудові словосполучень та речень з новими словами. Їх виконання повинно забезпечити розуміння термінологічної лексики під час читання науково-економічної літератури та підготувати студентів до її продуктивного вживання. Отже, вправи цього етапу закладають основу для ґрунтовного оволодіння лексикою, дозволяють підготувати студентів до виконання навчальних дій з мовним матеріалом, щоб сформувані автоматизми, необхідні, за Ю.І. Пасовим, для адекватного функціонування цілісного мовленнєвого механізму у процесі розвитку студента як особистості та фахівця [12, с. 66].

Текстовий і післятекстовий етапи – це етапи репродуктивного і продуктивного засвоєння іншомовної фахової лексики, а інтерактивність засвоєння лексики полягає у колективному і парно-груповому прогнозуванні змісту тексту на основі заголовка або малюнків чи схем, у контекстуалізації термінології та синхронному читанні тексту вголос з викладачем, у проведенні інтерв'ю та написанні анотацій [3, с. 135]. Завданням текстового етапу є подальше закріплення та автоматизація термінологічних одиниць підмови економіки, щоб створити передумови для логічного переходу до продукування цих мовних засобів та їх використання у мовленні. Тому на цьому етапі пропонується виконувати вправи у знаходженні термінів у тексті, у побудові асоціативних зв'язків з термінами або їх дефініціями, у використанні ключових термінів для встановлення причинно-наслідкових залежностей між частинами тексту, у визначенні головної ідеї, в

пошуку потрібної інформації тощо. Виконання вправ передбачає інтеракцію студентів як з текстом, так і один з одним або з викладачем з метою розвитку вмінь, необхідних для досягнення цілей комунікації, формування професійно-комунікативної спроможності у студентів-економістів. Це повинно відбуватися з проєкцією на використання інтерактивних форм мовленнєвої взаємодії в студентському колективі та через цей колектив, щоб забезпечити цілковите розуміння термінів та змісту іншомовного тексту, підготувати ґрунт до його часткової або повної трансформації і породження власних висловлювань. Вправи текстового етапу мають бути умовно-комунікативними і комунікативними, щоб у них закріпити автоматизованість навички володіння лексичним матеріалом та сформувані вміння пошуку релевантної лексичної інформації, вміння прогнозування змісту прочитаного та його інтерпретації, вміння реагувати на зміну ситуації та вміння шукати відповіді на запитання.

Практичне використання засвоєного лексичного матеріалу на завершальному етапі формування лексичної компетенції відбувається в інтерактивних формах спільної навчальної роботи проблемного і пошукового характеру та супроводжується систематичним контролем і самоконтролем правильності виконання студентами розумово-мовленнєвих операцій з лексикою. Типом вправ цього етапу є рецептивно-продуктивні, продуктивні нижчого і вищого рівня, умовно-комунікативні і комунікативні, які об'єднані у групу післятекстових вправ для реалізації іншомовних комунікативних здібностей студентів у сфері майбутньої фахової діяльності. Забезпечити осмислене та творче оперування термінами видається можливим у ході інтерактивного спілкування при виконанні комунікативних завдань (таких як, наприклад, обмін фаховою інформацією або дискутування з проблем ділового життя країни, ділові ігри та імітації вирішення виробничих проблем, презентації індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо). Тому вправи повинні спонукати студентів до постановки запитань і критичного оцінювання відповідей співрозмовників, до висловлення власних поглядів на проблему та логічного аргументування своїх висловлювань. Виконання вправ у парно-групових та колективних формах мовленнєвої взаємодії всіх її учасників, вважають дидакти, дозволяє збільшити час продуктивного використання фахової лексики, покращити мовну майстерність студентів, підвищити їхню самооцінку, забезпечити високу результативність, справжню комунікативність та професіоналізацію навчального процесу [2, с. 6]. Керуючи мовленнєвими діями студентів під час виконання вправ, необхідно заохочувати прояви імпровізації та творчості. Для аргументування своїх суджень, візуалізації фактологічної інформації у вправах доцільна наявність вербально-зорових опор у формі таблиць, діаграм, схем, які студенти повинні використати.

На цьому етапі також передбачається виконання вправ на активізацію економічної лексики у письмовому мовленні. Завдання можуть бути такі: укладання глосарію до прочитаних фахових текстів та написання рефератів, вибір ключових термінів та складання плану тексту, вибір або трансформація окремих речень з тексту для письмового викладу основної думки тексту, пошук фактологічної інформації і створення пояснювальних записок до схем, графіків чи діаграм тощо. В результаті, у студентів має розвиватися логіка викладу своїх думок, шліфуватися мовний стиль та вироблятися вміння письмового мовлення, що актуально наразі. Письмові роботи дозволяють перевірити та відкоригувати рівень розуміння як окремих термінів, так і всього змісту тексту, тому крім навчальної вони мають ще й контролюючу функцію, що також є завданням цього етапу формування лексичної компетенції. Отже, інтерактивні вправи на післятекстовому етапі дозволяють реалізувати освітній і розвиваючий потенціал студентів, забезпечити знаннями термінологічної лексики та вміннями нею користуватися усно і письмово.

Таким чином, ми розглянули дидактичні передумови організації інтерактивного навчання студентів-економістів англійської економічної лексики та обґрунтували доцільність виконання лексичних вправ у відповідності до визначених етапів формування англійської лексичної компетенції. В подальшому необхідно провести відбір мовного матеріалу та розробити інструкції до вправ з урахуванням концептуальних положень сучасної методики, щоб забезпечити формування лексичних навичок, ефективне оволодіння студентами англійською економічною лексикою.

Література

1. Анишків Н.Р. Обучение учащихся средней школы иноязычному речевому взаимодействию (английский язык): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Минский гос. лингв. ун-т. – Минск, 2003. – 20 с.
2. Артюшина М.В. Взаємозв'язок соціально-психологічних та дидактичних умов групової навчальної діяльності студентів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К.: 2000. – 20 с.
3. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: Монографія. – К.: Фірма «ІНКОС», 2005. – 315 с.
4. Батальщикова Е.Ю. Основні ідеї інтерактивних технологій навчання та їх місце в сучасній школі // http://alma-mater.inpu.edu.ua/elect_v/r1/07beyvss.pdf#search
5. Башкірев В.А. Психологічний тренінг як основа нової інтерактивної технології навчання // <http://www.socowd.uzhorod.ua/Herald/herald3/4>.

6. Беляева С.В. Система взаимосвязанного обучения иностранному языку и соответствующей культуре студентов II курса языкового вуза (на примере французского языка): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Барнаульский гос. пед. ун-т. – Улан-Удэ, 2007. – 28 с.
7. Гринюк Г.А., Семенчук Ю.О. Этапы формирования иноязычной коммуникативной компетенции у студентов экономических специальностей // Иноземні мови. – 2006. – № 2. – С. 22-27.
8. Губина Н.М. Формирование межкультурной компетенции студентов при обучении деловому английскому языку в элективном спецкурсе: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Академия повышения квалификации и переподготовки работников образования РФ. – М., 2004. – 22 с.
9. Козлова В.А. Интерактивные и проектные методы в обучении информационно-коммуникативным технологиям // <http://ito.edu.ru/2005/Moscow/I/1/I-1-5385.htm/>
10. Назаренко Н.С. Педагогічні засади підготовки менеджерів до іншомовного спілкування у контексті Болонського процесу // Сучасні проблеми лінгвістики та навчання іноземних мов у контексті Болонського процесу: Зб. наук. пр. – Хмельницький: ХНУ, 2005. – С. 130-133.
11. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напряму 0501 – «Економіка і підприємництво»: Галузевий стандарт вищої школи (Видання офіційне). – К.: Міністерство освіти і науки України, 2002. – 24 с.
12. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование: готовим к диалогу культур. – Минск: Лексис, 2003. – 184 с.
13. Приходько В.М. Методи формування комунікативної компетенції фахівців // Нові технології навчання. – 2003. – Спец. випуск. – С. 142-146.
14. Скорина М.С. Интерактивные методы обучения иностранному языку // http://www.rusnauka.com/8_NPE_2007/Philologia/20441.doc.
15. Schmitt Norbert. Vocabulary in Language Teaching. – Cambridge: CUP, 2000. – 224 p.

Семенчук Ю.А.

Организация интерактивной речевой деятельности по изучению английской экономической лексики

В статье рассматриваются вопросы создания дидактических предпосылок и организации интерактивной деятельности студентов-экономистов с целью изучения английской экономической лексики.

Ключевые слова: интерактивное обучение, дидактические предпосылки, английская экономическая лексика, англоязычная лексическая компетенция.

Semenchuk Yu.O.

Organization of Interactive Learning English Economic Terms

The problems of creating favorable didactic prerequisites and organization of interactive class activity to teach students English economic terms have been considered in this article.

Key words: interactive teaching, didactic prerequisites, English economic terms, English lexical competence.

Надійшла до редакції 17.03.08